

Witold Wołodkiewicz

Czy prawo rzymskie przestało istnieć? [5]

Palestra 36/7-8(415-416), 56-58

1992

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

CZY PRAWO RZYMSKIE PRZESTAŁO ISTNIEĆ? (5)

Redaguje: Witold Wołodkiewicz

W dniu 21 maja 1992 r. na Uniwersytecie Warszawskim odbyła się uroczystość nadania doktoratu honoris causa w zakresie nauk prawnych profesorowi Luigi Labrunie, kierownikowi Katedry Historii Prawa Rzymskiego Uniwersytetu w Neapolu.

Profesor Luigi Labruna, wybitny przedstawiciel romanistyki włoskiej cieszy się powszechnym uznaniem w światowej nauce prawa rzymskiego. Jest On również wypróbowanym przyjacielem Polski i animatorem rozwoju kontaktów nauki polskiej z nauką włoską.

Wznawiając, po kilkumiesięcznej przerwie, rubrykę „Czy prawo rzymskie przestało istnieć?” publikujemy przemówienie promotora prof. Witolda Wołodkiewicza, wygłoszone podczas uroczystości nadania doktoratu honoris causa na Uniwersytecie Warszawskim.

**

Szanowny Panie Doktorze honoris causa, Magnificencjo, Ekscelencjo, Panowie Dziekani, Wysoki Senacie Akademicki Uniwersytetu Warszawskiego, Reprezentanci Uniwersytetów w Camerino i w Neapolu, Reprezentanci Uniwersytetów polskich, Koledzy i Przyjaciele, Panie i Panowie,

Jest dla mnie nie tylko wielkim zaszczytem, lecz także osobistą satysfakcją, że mogę przedstawić sylwetkę naukową profesora Luigi Labruny, który za chwilę otrzyma najwyższą godność Uni-

wersytetu Warszawskiego, doktorat honoris causa.

Luigi Labruna reprezentuje włoską szkołę prawa rzymskiego, szkołę, z którą polscy studenci i uczeni od wieków mieli żywe naukowe i osobiste kontakty. Nauka prawa rzymskiego we Włoszech jest dziś najbardziej liczącą się w świecie.

Luigi Labruna kieruje obecnie jednym z najsilniejszych ośrodków włoskiej nauki prawa rzymskiego, stworzonym z jego inicjatywy, interdyscyplinarnym „Dipartimento di Diritto Romano e di Storia della Scienza Romanistica” Uniwersytetu w Neapolu. Jego poprzednikami w Neapolu byli romanisci tej miary, co Siro Solazzi, Mario Lauria, Francesco di Martino, Vincenzo Arangio-Ruiz oraz Antonio Guarino - Jego bezpośredni mistrz i nauczyciel.

Dzisiejszy Doktorant rozpoczynał swą karierę naukową na Uniwersytecie w Camerino. W tym małym, lecz z wielkimi tradycjami, Uniwersytecie rozpoczęła też swój *cursus honorum* plejada największych romanistów włoskich. W Camerino wykładali profesorowie, których nazwiska stanowią chlubę światowej nauki prawa rzymskiego: Albertario, Betti, Bonfante, Grosso, Riccobono, Scialoja. Z Uniwersytetem tym był związany również poprzednik Doktoranta na Katedrze w Neapolu, wymieniony już profesor Arangio-Ruiz.

Profesor Labruna urodził się w 1937 r. w Neapolu. W tym mieście ukończył też studia prawnicze. Jako początkujący asystent odbył roczny staż naukowy w Niemczech, pod kierunkiem jednego z najznamienitszych romanistów - profesora Maxa Käsera. Powołany w 1967 r. na stanowisko profesora Uniwersytetu w Camerino, został po kilku latach wybrany Dziekanem Wydziału Prawa, a następnie Rektorem tego Uniwersytetu. Był jednym z najmłodszych rektorów uniwersytetów europejskich. Po powrocie do rodzinnego Neapolu objął Katedrę Historii Prawa Rzymskiego. Jest wybitnym organizatorem włoskich i międzynarodowych badań naukowych; m.in. jest członkiem kierownictwa włoskiego *Consiglio Nazionale delle Ricerche*; przewodniczącym „*Premio romanistico Internazionale 'Gerard Boulvert'*”; kieruje ze strony włoskiej, zespołem badawczym dotyczącym nauki i nauczania prawa rzymskiego w krajach Europy Środkowej i Wschodniej. Wykładał na wielu Uniwersytetach zagranicznych. Jest doktorem honoris causa Uniwersytetu w Besançon. Był wielokrotnie zapraszany na wykłady do Polski zarówno przez Uniwersytety, jak i przez Komitet Nauk o Kulturze Antycznej PAN. Jest odznaczony krzyżem oficerskim polskiego „Orderu Zasługi”.

Twórczość naukowa Luigi Labruny dotyczy głównie prawa rzymskiego i jego historii. Porusza on jednak również problemy ogólnej historii Rzymu oraz historii instytucji politycznych i prawnych świata antycznego. Stąd jego związki naukowe nie tylko z polskimi prawnikami, lecz też z historykami.

Doktorant opublikował wiele znaczących książek, nie licząc mniejszych monografii i artykułów. Jest założycielem i redaktorem czasopisma „Index - Inter-

national Survey of Roman Law”, dyrektorem serii wydawniczych „*Antiqua*” oraz „*Biblioteca di Storia Antica*”, w których publikowane są liczne prace polskich badaczy prawa rzymskiego i historii starożytnej (obecnie kończy publikację tłumaczenia książki wydanej w Warszawie w 1991 r. pt. „W kręgu wielkich humanistów - kultura antyczna w Uniwersytecie Warszawskim po I wojnie światowej”).

W czasie, gdy kierował jeszcze Uniwersytetem w Camerino, rozpoczęła się też wielka przyjaźń Luigi Labruny z Polską. Jako Rektor Uniwersytetu w Camerino, a następnie odpowiedzialny za współpracę międzynarodową Uniwersytetu w Neapolu, doprowadził do zawarcia bardzo owocnych porozumień z kilkoma uniwersytetami polskimi. Na szczególne podkreślenie zasługują zawarte, dzięki Jego inicjatywie, porozumienia Uniwersytetu Warszawskiego z Uniwersytetami w Camerino i w Neapolu. Porozumienia te - do których zawarcia przyczynił się w dużym stopniu obecny tu ambasador Kupiszewski - umożliwiają od lat owocną współpracę naukową polskich uniwersytetów z nauką światową - i to nie tylko w zakresie nauk prawnych.

Prawo rzymskie to wyjątkowa dyscyplina wśród wykładanych i studiowanych przedmiotów prawniczych. krytykowane wielokrotnie, i w różnych epokach historycznych, było jednak i przez jego krytyków uznawane jako podstawa wiedzy prawniczej. Charakterystyczne mogą tu być słowa z Encyklopedii Diderota, że „prawnik, który poznałby tylko prawa swojego kraju i nie nauczył się prawa rzymskiego, pozostałby na całe życie człowiekiem powierzchownym i nie mógłby być traktowany jako prawnik (jurisconsulte)”

Uniwersytety polskie, pomimo ataków na prawo rzymskie, podejmowanych tak przez prymitywnych ideologów (dla których to prawo „formacji niewolniczej” mogło „ztruwać psychikę” prawnika w państwie socjalistycznym), jak też i przez pragmatyków (dla których studia prawnicze powinny uczyć studentów przepisów prawnych, a nie formować ich intelekt i kulturę), nigdy nie zlikwidowały jego nauczania. Inaczej było w innych krajach tzw. realnego socjalizmu, gdzie w rzeczywistości „prawo rzymskie przestało istnieć”. Te słowa, będące tytułem jednej z nowel Louis Aragona („*Le droit romain n'est plus*”), można odnieść do systemów prawnych państw totalitarnych, które kwestionowały zasadę „państwa prawa”.

Dziś, gdy podejmujemy próby przystąpienia do zjednoczonej Europy, prawo rzymskie, które przez wieki stanowiło podstawę uniwersalistycznego wykształcenia europejskich prawników i które legło u podstaw współczesnych europejskich i światowych systemów prawnych, nabiera nowego znaczenia.

Doktorat honoris causa przyznany przez Uniwersytet Warszawski profesorowi Luigi Labrunie jest dowodem uznania dla jego zasług naukowych i w rozwijaniu współpracy naukowej polsko-włoskiej. Jest on również dowodem uznania dla tych wartości uniwersalnych, które przedstawia reprezentowana przez Doktoranta dyscyplina naukowa.